

БАЦМАН О. С., кандидат економічних наук, доцент

*Полтавський інститут економіки і права
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Аналіз сучасного стану зайнятості населення в Україні вочевидь доводить існування проблеми гендерної нерівності та дискримінації, певну основу яких складають гендерні стереотипи.

Численні публікації в науковій літературі свідчать, що гендерна проблематика цікавить багатьох науковців і не втрачає своєї актуальності в більшості країн світу, в тому числі і в Україні. Серед них заслуговують уваги наукові праці О. Венгер, О. Вілікової, К. Возьного, М. Ворони, Ю. Гаврилечко, О. Грیشнової, Л. Кобелянської, Е. Лібанової, Т. Мельник, С. Плечко, Р. Семенец, В. Силенко, Г. Чепурко, у яких висвітлюються результати дослідження гендерних проблем із точки зору права, психології, педагогіки, соціології, економіки. Однак, на нашу думку, проблема гендерної нерівності та гендерних стереотипів у сфері зайнятості поки що недостатньо досліджена у вітчизняних публікаціях.

Гендерні стереотипи – набір загальноприйнятих норм і суджень, які стосуються існуючого становища жінок і чоловіків, норм їхньої поведінки, мотивів і потреб. Гендерні стереотипи закріплюють існуючі гендерні розбіжності і стають перепорою до змін стану справ у сфері гендерних відносин [2, с. 29].

Особливість гендерних стереотипів полягає в тому, що вони глибоко й надовго проникають у свідомість людини, а тому їх не тільки важко подолати, але й виявити та усвідомити. Вони негативно впливають на

самореалізацію чоловіків і жінок, заважають розвитку індивідуальності. Подолання їх дасть можливість розширити як жінкам, так і чоловікам вибір варіантів самореалізації. А для цього, перш за все, необхідно визнати існування таких стереотипів [1, с. 147].

Нами було проведено соціологічне опитування серед населення Полтавської області. Усього було опитано 90 осіб, у числі яких: жінок – 53 (59 %); чоловіків – 37 (41 %). Із числа опитаних респондентів – 71 (78 %) мають постійне місце роботи. Найбільша кількість працюючих – у сфері освіти – 17 %; у сфері послуг та торгівлі – по 16 %; на будівництві – 14 %.

Заслужують на увагу ставлення респондентів до існуючих гендерних стереотипів у сфері праці та працевлаштування. Зокрема, з твердженням про те, що жінок частіше з роботи звільняють, а чоловіки звільняються, як правило, за власним бажанням погоджуються 16 осіб (17 %). Не підтримують таке твердження 41 особа (45 %). Щодо конкурентоспроможності жінок та чоловіків на ринку праці, то 34 % респондентів не згодні з тим, що жінки є менш конкурентоспроможними на ринку праці, ніж чоловіки. Разом із цим, 16 (17 %) респондентів скоріше згодні з подібним твердженням. Про те, що чоловік має робити більший внесок у матеріальний добробут сім'ї цілком згодні 50 (55 %) та скоріше згодні 36 (29 %) респондентів.

Отже, як свідчить аналіз 84 % респондентів підтримують визначальну роль чоловіка у забезпеченні матеріального стану сім'ї.

Існуючий неофіційний розподіл професій на так звані «чоловічі» та «жіночі» також у певній мірі знаходить підтримку у суспільстві. З приводу того, наскільки у змозі жінка оволодіти «чоловічою» професією (наприклад, водія), цілком позитивно висловились 60 % опитаних і вони вважають, що жінка спроможна оволодіти «чоловічою» професією. Суттєво відрізняється цей показник для чоловіків. Так, твердження про те, що чоловік у змозі оволодіти «жіночою» професією (наприклад,

вихователя у дитсадку) не підтримують 65 % респондентів. Стосовно твердження про те, що робота для чоловіків є більш важливою, ніж для жінок висловили підтримку 48 (53 %) опитаних.

Дослідження демонструють, що існують значущі гендерні розбіжності у ступені згоди чи незгоди з гендерними стереотипами щодо сфери зайнятості. Зокрема, більшість чоловіків погоджуються з тим, що для них робота є більш важливою, ніж для жінок. Незгодних з даним твердженням чоловіків 11 %, в той час як незгодних жінок 26 %. Думку про те, що жінки є менш конкурентоспроможними на ринку праці, ніж чоловіки, здебільшого підтримують чоловіки: 61 % згодні у тому чи іншому ступені із цим твердженням, серед жінок таких 37 %.

З тим, що виконувати хатню роботу та виховувати дітей переважно має жінка, загалом погодилися 69 % чоловіків та 43 % жінок. З твердженням, що жінок частіше з роботи звільняють, а чоловіки йдуть за власним бажанням, більше погоджуються жінки 31 %, чоловіки – 16 %. З досить поширеним у суспільстві стереотипом, що чоловік має отримувати вищу заробітну плату ніж жінка, оскільки він повинен забезпечувати матеріальний добробут сім'ї, в переважній більшості згодні як жінки, так і чоловіки (51 % і 45 %). З думкою про те, що жінки є гіршими працівниками, ніж чоловіки, погодилися 36 % чоловіків та лише 2 % жінок. Нормально у тому чи іншому ступені ставляться до ситуації, коли жінка обирає «чоловічу» професію (в нашому дослідженні водія) 38 % чоловіків та 69 % жінок.

Подібні розходження спостерігаються у ставленні до ситуації, коли чоловік обирає «не чоловічу професію» (вихователя дитячого садочка): нормально поставилися би до неї лише 7 % чоловіків та 25 % жінок.

Таким чином, незважаючи на формально закріплені у законодавчому порядку в Україні рівні права чоловіків і жінок, окремі гендерні стереотипи мають стійкий характер та прояви у сфері зайнятості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Венгер О. Особливості становлення гендерної демократії в Україні. *Політичний менеджмент*. 2009. № 3. С. 145–152.
2. Вілікова О. Сучасні моделі гендерної політики зайнятості: сутність та особливості впровадження. *Політичний менеджмент*. 2016. № 6. С. 160–166.